

Autorka: Magdalena Bernat-Protaziuk

Scenariusz zajęć z języka polskiego dla szkół podstawowych

Klasy starsze

Dokąd uciekł czas?

Czas trwania: 2x45 min.*

1. Cele:

- rozbudzenie zainteresowań historią Mińska Mazowieckiego i jego dawnych mieszkańców;
- rozpoznawanie charakterystycznych miejsc w mieście – umacnianie lokalnej więzi;
- zachęta do odwiedzania muzeów historycznych oraz uwrażliwienie na piękno i wartość eksponatów muzealnych;
- zapoznanie się z pracą rzemieślników: zegarmistrza, jubilera, optyka;
- poznanie wyrażień, związków frazeologicznych oraz przysłów związanych z czasem i kształcenie umiejętności wyjaśniania ich znaczenia;
- rozwijanie czynnego słownika ucznia;
- nauka współdziałania w grupie;
- wychowawczy – inspirowanie do pożytecznego wykorzystania czasu oraz dalszego poznawania naszego miasta i jego ciekawej historii.

2. Metody pracy:

* - lekcja poprzedzona lekcją muzealną w pracowni zegarmistrzowskiej w Muzeum Ziemi Mińskiej;

- praca z tekstem;
- praca w grupach na czas;
- dyskusja;

3. Materiały dydaktyczne:

- kopie wiersza „Dokąd uciekł czas?” Magdaleny Bernat-Protaziuk (załącznik nr 1);
- koperty z pociętymi przysłowiami ze słowem czas (załącznik nr 2);
- kopie pracy domowej (załącznik nr 3)
- materiał powtórzeniowy na kolejną lekcję do wyświetlenia na tablicy interaktywnej (załącznik nr 4-pdf);
- budzik – najlepiej tradycyjny.

Przebieg lekcji

1. Nauczyciel pyta uczniów o wrażenia po lekcji muzealnej w Muzeum Ziemi Mińskiej
 - Na jakiej wystawie byli?
 - Do kogo należała pracownia?
 - Czym zajmował się Lucjan Dąbrowski (zegarmistrz, jubiler, optyk, naprawiał gramofony)?
 - Skąd zakład został przeniesiony do MZM?
 - Które eksponaty najbardziej im się podobały i dlaczego?

2. Rozdanie i odczytanie wiersza:

Magdalena Bernat-Protaziuk

Dokąd uciekł czas?

Uwaga! Uwaga!

W zakładzie zegarmistrza-jubilera¹

właśnie wybuchła wielka afera.

Z wszystkich zegarów pana Dąbrowskiego²

uciekł czas – nie wiadomo, gdzie i dlaczego?

Cały skład zegarów stoi jak słup soli.

Nie! To niemożliwe! Nie! To nie przystoi!

Dąbrowski na nogach ledwo się trzyma.

Nikt nie wie, która jest teraz godzina.

Gdzie przepadł czas nasz, gdzie on się schował?

Przecież nie zniknął, nie wyparował.

Ktoś widział, jak w parku łódką sobie płynie.

Ktoś inny, jak schodzi z dachu po drabinie.

Ze wskazówką ponoć kręcił też toeloop'a³.

Kto go odnajdzie, kto go odszuka?

Widziano, jak leci w aeroplanie,

potem „Pod Lipkę”⁴ pędzi na śniadanie.

¹ Zakład zegarmistrzowsko-jubilerski – założony w latach 30-tych XX wieku przez Lucjana Dąbrowskiego przy Placu Kilińskiego. Oryginalne wyposażenie zakładu znajduje się obecnie w MZM i jest udostępnione zwiedzającym.

² Lucjan Dąbrowski – był znanym i uzdolnionym zegarmistrzem, optykiem i jubilerem.

³ Toeloop– [wym. tulup] skok łyżwiarski z obrotem.

⁴ Restauracja „Pod Ściętą Lipką” – w latach 40-tych znajdowała się w tym samym budynku (Pl. Kilińskiego 7), co zakład i mieszkanie Dąbrowskich.

Biegnie przez łąki, goni przez lasy
 - nad podziw szybki, jak na nasze czasy.
 Schodzą się gapie na Plac Kilińskiego,
 pytają, co robić pana Dąbrowskiego:
 „Kto do wyścigu z czasem dziś stanie?
 Kto wygra z czasem? Czas nagli, panie!”
 Dąbrowski nie zwlekał i w międzyczasie,
 bo jeden na czasie, jak nikt w Mińsku, zna się,
 na czas wpadł na pomysł - zadzwonił po straż⁵,
 tylko jego chłopcy zatrzymają czas.
 Słychać głos syreny, już go prawie mają,
 panu Dąbrowskiemu z powrotem oddają.
 Od tej pory strzeże, trzyma go pod kluczem⁶,
 Żeby czasem czas nasz, znowu mu nie uciekł.

3. Omówienie utworu:

- a) Gdzie i kiedy toczy się akcja wiersza?
- b) Które miejsca z Mińska uczniowie rozpoznają? Które istnieją do dziś, a których już nie ma?
- c) Jaki związek z wierszem ma ich wizyta w MZM?
- d) Kto jest głównym bohaterem utworu?
- e) Jak został przedstawiony czas? – wprowadzenie/utwalenie pojęcia *personifikacja* – w razie potrzeby zapisanie pojęcia w zeszycie;
- f) Jakie ludzkie cechy ma czas? – podanie przykładów z wiersza, zwrócenie uwagi uczniów na wątki humorystyczne wiersza.

4. Uczniowie podkreślają w tekście czasowniki określające, co robi czas? Których określeń rzeczywiście używamy, mówiąc o czasie?

Czas: ucieka/uciekł, płynie, czas schodzi (na czymś), leci, pędzi, biegnie, goni

5. Uczniowie odszukają w tekście innych wyrażań zawierających słowo czas.

⁵ Ochotnicza Straż Pożarna w Mińsku Mazowieckim – najstarsza organizacja społeczna w mieście (działa od 1881 roku) i jedna z najstarszych na wschód od Wisły. Od 1957 roku jej prezesem był Lucjan Dąbrowski.

⁶ Klucz do zakładu – znajduje się w zbiorach MZM. Zasługuje na uwagę ze względu na swoje niezwykle rozmiary – ma 32,5 cm długości. Służył ponoć także do przepędzania niemiłe widzianych gości.

Nad podziw szybki, jak na nasze czasy.

Kto do wyścigu z czasem dziś stanie?

Kto wygra z czasem?

Czas nagli

W międzyczasie

(Zrobić coś) na czas

Zatrzymać czas

czasem

Wyjaśnienie powyższych wyrażen.

6. Podział uczniów na 4/5 grup – każda grupa otrzymuje kopertę z pięcioma przysłowiami i wyrażeniami związanymi z czasem (załącznik nr 2). Następnie na hasło nauczyciela, na czas próbują je poprawnie ułożyć. Nauczyciel nastawia budzik (na ok. 2-3 minuty). Wygrywa grupa, która w momencie alarmu budzika ma najwięcej ułożonych poprawnie wyrażen. Następnie każda z grup wyjaśnia jedno ułożone przysłowie lub wyrażenie.

Czas to pieniądz; Komu w drogę, temu czas; Ciężkie czasy, Czas leczy rany, Szczęśliwi czasu nie liczą;

7. Jak zakończyła się ucieczka czasu z wiersza? Kto go złapał? Dlaczego w wierszu pojawia się wątek straży pożarnej? (patrz przypisy)

8. Dyskusja podsumowująca – odniesienie rzeczywistości z wiersza do czasów współczesnych

- Czy czas nadal nam ucieka?
- Czy kiedyś płynął wolniej?
- Co ludzie robią, by zatrzymać czas? Czy to możliwe?
- Jak dobrze wykorzystać czas na lekcji, w szkole, w domu?

9. Rozdanie pracy domowej – karty pracy z wierszem (załącznik nr 3).

Załącznik nr 1

Magdalena Bernat-Protaziuk

Dokąd uciekł czas?

Uwaga! Uwaga!

W zakładzie zegarmistrza-jubilera⁷

właśnie wybuchła wielka afera.

Z wszystkich zegarów pana Dąbrowskiego⁸

ucieł czas – nie wiadomo, gdzie i dlaczego?

Cały skład zegarów stoi jak słup soli.

Nie! To niemożliwe! Nie! To nie przystoi!

Dąbrowski na nogach ledwo się trzyma.

Nikt nie wie, która jest teraz godzina.

Gdzie przepadł czas nasz, gdzie on się schował?

Przecież nie zniknął, nie wyparował.

Ktoś widział, jak w parku łódką sobie płynie.

Ktoś inny, jak schodzi z dachu po drabinie.

Ze wskazówką ponoć kręcił też toeloop'a⁹.

Kto go odnajdzie, kto go odszuka?

Widziano, jak leci w aeroplanie,

potem „Pod Lipkę”¹⁰ pędzi na śniadanie.

Biegnie przez łąki, goni przez lasy

- nad podziw szybki, jak na nasze czasy.

Schodzą się gapie na Plac Kilińskiego,

pytają, co robić pana Dąbrowskiego:

„Kto do wyścigu z czasem dziś stanie?

Kto wygra z czasem? Czas nagli, panie!”

Dąbrowski nie zwlekał i w międzyczasie,

⁷ Zakład zegarmistrzowski-jubilerski – założony w latach 30-tych XX wieku przez Lucjana Dąbrowskiego przy Placu Kilińskiego. Oryginalne wyposażenie zakładu znajduje się obecnie w MZM i jest udostępnione zwiedzającym.

⁸ Lucjan Dąbrowski – był znanym i uzdolnionym zegarmistrzem, optykiem i jubilerem.

⁹ Toeloop– [wym. tulup] skok łyżwiarski z obrotem.

¹⁰ Restauracja „Pod Ściętą Lipką” – w latach 40-tych znajdowała się w tym samym budynku (Pl. Kilińskiego 7), co zakład i mieszkanie Dąbrowskich.

bo jeden na czasie, jak nikt w Mińsku, zna się,
na czas wpadł na pomysł - zadzwonił po straż¹¹,
tylko jego chłopcy zatrzymają czas.
Słychać głos syreny, już go prawie mają,
panu Dąbrowskiemu z powrotem oddają.
Od tej pory strzeże, trzyma go pod kluczem¹²,
żeby czasem czas nasz, znowu mu nie uciekł.

¹¹ Ochotnicza Straż Pożarna w Mińsku Mazowieckim – najstarsza organizacja społeczna w mieście (działa od 1881 roku) i jedna z najstarszych na wschód od Wisły. Od 1957 roku jej prezesem był Lucjan Dąbrowski.

¹² Klucz do zakładu – znajduje się w zbiorach MZM. Zastępuje na uwagę ze względu na swoje niezwykle rozmiary – ma cm długości i szerokości. Służył ponoć także do przepędzania niemile widzianych gości.

Załącznik nr 2 – do pocięcia i umieszczenia w kopertach

Czas	Czas	Czas	Czas	Czas
to	to	to	to	to
pieniądz	pieniądz	pieniądz	pieniądz	pieniądz
Komu	Komu	Komu	Komu	Komu
w	w	w	w	w
drogę	drogę	drogę	drogę	drogę
temu	temu	temu	temu	temu
czas	czas	czas	czas	czas
Ciężkie	Ciężkie	Ciężkie	Ciężkie	Ciężkie
czasy	czasy	czasy	czasy	czasy
Czas	Czas	Czas	Czas	Czas
leczy	leczy	leczy	leczy	leczy
rany	rany	rany	rany	rany
Szczęśliwi	Szczęśliwi	Szczęśliwi	Szczęśliwi	Szczęśliwi
czasu	czasu	czasu	czasu	czasu
nie	nie	nie	nie	nie
liczą	liczą	liczą	liczą	liczą

Załącznik nr 3

Praca domowa – karta pracy

1. Proszę odpowiedzieć pisemnie na pytania:
 - a) W jaki sposób muzea historyczne „zatrzymują czas” – jaką pełnią rolę?
 - b) Czego ciekawego dowiedziałeś/łaś się w trakcie lekcji muzealnej w Muzeum Ziemi Mińskiej? Co cię zaskoczyło?
2. Proszę przeczytać poniższy wiersz i zapoznać się z przypisami. Czy znasz miejsca i postaci opisywane w wierszu? Poszukaj w Internecie więcej informacji o głównych bohaterach wiersza. Po lekturze wiersza uzupełnij poniższe zdania:

W willi hrabiny Pelagii Łubieńskiej mieści się obecnie
.....

W willi doktora Jana Huberta mieści się
obecnie.....

Magdalena Bernat-Protaziuk

Na ławeczce pośród róż

Mamo, mamo siądźmy już
Na ławeczce pośród róż!
Tam fontanna bajki pluszcze,
tajemnice kryją bluszcze.
Wstuchaj się w ich szum uroczy,
siądź wygodnie, zamknij oczy.
Wejdź do środka piękną bramą,
a zobaczysz cerkiew starą.¹³
Jeszcze słychać dzwon z dzwonnicy
- ludzi wzywa z okolicy.
Któż to idzie, co za dama?
Na ławeczkę się przysiada.

¹³ Cerkiew prawosławna – wybudowana w 1903 roku przez władzę zaborczą dla rosyjskiego wojska, urzędników i ludności prawosławnej. Wzniesiona przy ulicy Okrzei (dawniej: Długiej) na terenie dzisiejszego Muzeum Ziemi Mińskiej. Rozebrana w 1936 roku. Zachowała się jedynie brama wjazdowa, którą można podziwiać do dziś.

Czy to księżna, czy hrabina?¹⁴

Opowiadać nam zaczyna,
że z tych murów starej cerkwi
zbudowała pałac piękny.

Miasto-ogród Mińsk stworzyła
i darczynią szkoły była.

Mamo znów ktoś się przysada,
swą historię opowiada.

Jakiś starszy miły Pan?

-Jestem doktor - Hubert Jan¹⁵.

Znany wam z literatury
jako doktor Tomasz Judym.

Jam -filantrop i społecznik-
w willi¹⁶ swej stworzył matecznik
polskiej książki i kultury.

Jam liceum wzniosłem mury.

Mamo, przesuń się troszeczkę,
może siądzie tu ktoś jeszcze?

¹⁴ Hrabina Pelagia Łubieńska – właścicielka nieruchomości Ogród Miasto-Mińsk (dzisiejsze Nowe Miasto). Z murów cerkwi zbudowała swą willę – dziś mieści się w niej Muzeum Ziemi Mińskiej. W 1930 roku w formie darowizny przekazała miastu teren pod budowę Szkoły Podstawowej nr 1 im. M. Kopernika działającej do dziś.

¹⁵ Jan Hubert – sławny miński lekarz, patriota. Pracował w fabryce Rudzkiego. Prawdopodobnie był pierwowzorem doktora Tomasza Judyma z powieści Stefana Żeromskiego „Ludzie bezdomni”. Przyczynił się do budowy murowanego gmachu liceum ogólnokształcącego przy ul. Pięknej (ówczesnej ul. Konstytucji 23 kwietnia).

¹⁶ Willa Jana Huberta – od 1907 roku własność doktora. Na terenie posesji mieściła się ogólnodostępna wypożyczalnia książek Polskiej Macierzy Szkolnej prowadzona społecznie przez Annę Hubert – żonę lekarza. W czasie wojny w willi odbywały się spotkania żołnierzy AK. Obecnie jest to siedziba Muzeum 7. Pułku Ułanów Lubelskich – oddziału Muzeum Ziemi Mińskiej.

